

PROCES ELECTORAL FRAUDAT – CONSECINȚE JURIDICE

Alexandru ARSENI
Universitatea de Stat din Moldova

Răspunderea constituțională este o formă a răspunderii juridice având ca obiect activitatea organelor etatice în persoana oficialilor (deputați, Șef de stat). Persoanele oficiale nominalizate acced în funcție în baza procesului electoral, unicul mecanism juridico-statal având la bază exprimarea voinței autentice a alegătorilor. Anume această stare firească și democratică impune a crea condițiile legale și legitime pentru procesul electoral, inclusiv totalizarea alegerilor.

Însă crearea acestor condiții nu garantează asigurarea autenticității voinței poporului ca bază unică a puterii de stat. Se impune finalitatea procesului, fără care toate intențiile pot fi ineficiente. Adică este necesar de determinat și sancțiunile respective, în caz de încălcare a legislației electorale. Aceste sancțiuni, în funcție de etapa la care au fost depistate, trebuie aplicate față de subiectul care le-a săvârșit.

O situație aparte cu un tratament special este falsificarea rezultatelor votării. Această faptă ilicită perturbază și denaturează autenticitatea voinței poporului în procesul de delegare a suveranității naționale prin reprezentarea organelor eligibile – deputați, Șef de stat. Anume din aceste considerente, se impune sancțiunea – invalidarea alegerilor ca formă de răspundere constituțională pentru încălcarea legislației electorale. Invalidarea atrage după sine declararea scrutinului nul cu organizarea de noi alegeri în baza prevederilor Codului electoral.

Cuvinte-cheie: validare; invalidare; voință; autenticitate; putere de stat; delegare; reprezentativitate; sancțiune; răspundere constituțională; suveranitate.

THE ELECTORAL PROCESS FRAUD – LEGAL CONSEQUENCES

The Constitutional responsibility is a form of legal liability that has as its object the activity of the constitutional bodies in the person of the officials (deputies, heads of state). The official nominees accede to position on the basis of the electoral process the only juridical-state mechanism based on the expression of the voters' genuine will. It is this natural and democratic condition that imposes to create the legal and legitimate conditions for the electoral process, including the aggregation of elections.

But the creation of these conditions does not guarantee the authenticity of the will of the people as the unique basis of state power. The finality of the process is imposed, without which all intentions may be ineffective. It is also necessary to determine the respective penalties in case of violation of the electoral legislation. These penalties, depending on the stage at which they were detected, must be applied to the subject that committed them.

A special situation with special treatment is the falsification of voting results. This illicit deed disturbs and distorts the authenticity of the will of the people in the process of delegating national sovereignty by representativeness to the eligible bodies Deputies, Head of State. It is for these reasons that the penalty is imposed - the invalidation of elections as a form of constitutional responsibility for violation of the electoral legislation. Invalidation entails the declaration of the null vote with the organizing of new elections on the basis of the provisions of the Electoral Code.

Keywords: validation; invalidation; will; authenticity; state power; delegation; representativeness; penalty; constitutional responsibility; sovereignty.

Moto:

Orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora. (Art.55 din Constituția Republicii Moldova)

De remarcat faptul că literatura de specialitate redă răspunderea constituțională a parlamentarilor, Șefului de stat, Prim-ministrului, Guvernului și membrilor Guvernului.

În literatura de specialitate din ultimii ani a fost abordată în mod special răspunderea constituțională a deputaților, Șefului de stat, Prim-ministrului și celorlalți membri ai Guvernului. Această răspundere intervine în cazul în care oficialitățile nominalizate

au încălcat legislația în vigoare ce ține de exercițiul funcției în baza mandatului atribuit legal.

Însă literatura de specialitate la capitolul „Răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale” abordează problema diferit, chiar diametral opus.

Așa, într-o opinie, un grup de doctrinari în lucrările lor nu abordează problema: T.Cârnaț, G.Vrabie, Cristian Ionescu, I.Deleanu.

Alt grup de autori I.Muraru, E.S. Tănăsescu expun doar posibilitatea anulării alegerilor parlamentare sau prezidențiale [1], dar nu invocă răspunderea constituțională.

Al treilea grup de doctrinari abordează subiectul doar prin prisma „contenciosului electoral” ca o „garanție a organizării și desfășurării alegerilor” [2]. Totodată, V.Popa formulează două forme de răspundere pentru acțiuni ilicite în organizarea și desfășurarea alegerilor: „contravențională și penală” [3].

O poziție aparte în dinamică o ocupă I.Guceac care în manualul *Curs elementar de drept constituțional* nu reflectă nici sub un aspect problema răspunderii constituționale pentru încălcarea legislației electorale. Apoi în monografia *Dreptul electoral* autorul în mod direct utilizează sintagma „răspunderea pentru încălcarea legislației electorale” cu identificarea a trei forme: „1) răspunderea constituțională; 2) răspunderea convențională; 3) răspunderea penală” [4].

Pe când răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale, afară de studiul constituționalistului I.Guceac, care și utilizează sintagma „răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale”, este expusă în mod general, inclusiv la compartimentul Sancțiuni, cu excepția răspunderii penale și contravenționale.

Considerăm oportun de a cerceta răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale în toată amploarea ei, deoarece procesul electoral este unicul mecanism juridico-statal de delegare a exercițiului suveranității naționale prin reprezentarea organelor eligibile: deputați și Șef de stat.

Delegarea se realizează prin expunerea voinței poporului suveran, voință expusă în mod liber fără nicio imixtiune din exterior sau falsificarea rezultatelor votării.

Să ne referim la alegerile prezidențiale din noiembrie 2016 din Republica Moldova. În procesul validării mandatului de Președinte, Curtea Constituțională a depistat un șir de încălcări ale „principiului onestității alegerilor” [5] adoptând cu această ocazie șase adrese către Parlamentul Republicii Moldova [6].

Această constatare a demonstrat că în procesul campaniei electorale organele abilitate cu funcții în procesul electoral nu și-au onorat obligațiile, dar nu au fost sancționate în niciun fel, iar adresele Curții Constituționale au rămas fără replici.

Scopul cercetării în cauză constă în analiza cauzurile de încălcare a legislației electorale care nemijlocit atenuază și periclitizează expunerea autentică a voinței poporului în procesul delegării exercițiului suveranității naționale prin reprezentare organelor eligibile (Parlament, Șef de stat). Și în legătură cu aceasta legitimitatea aplicării, în caz de încălcare a

acestei proceduri, a sancțiunii sub formă de invalidarea rezultatelor scrutinului ca formă de răspundere constituțională cu toate consecințele legale.

Ce ține de răspunderea sub forma penală sau contravențională constituie un subiect aparte, asupra căruia nu ne vom opri. Doar atât, cu referință la răspunderea penală, când în mod direct este atacată autenticitatea voinței alegătorilor.

Obiective: Întru materializarea scopului determinat, am trasat următoarele obiective:

a) Identificarea cazurilor de încălcare a legislației electorale și impactului lor asupra autenticității voinței poporului în procesul delegării exercițiului suveranității naționale prin reprezentare.

b) Determinarea formei de răspundere constituțională (sancțiunii) pentru încălcarea legislației electorale.

c) Stabilirea acțiunilor legale, necesare de urmat după aplicarea sancțiunii.

Preliminarii

În linii generale, răspunderea reprezintă un „complex de drepturi și obligații conexe care, în conformitate cu legea – se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat, prin aplicarea sancțiunilor juridice” [7].

Dezvoltând această definiție cu aplicarea concretă la răspunderea constituțională, apoi ea reprezintă „o formă a răspunderii juridice care survine pentru încălcarea normelor constituționale sau a altor izvoare de drept constituțional sub forma unor consecințe nefavorabile prevăzute de însăși Constituția sau de legile constituționale” [8].

Răspunderea, în viziunea doctrinarului I.Guceac, este „o noțiune legată în mod esențial de cea a îndatoririi legale” [9]. La această concluzie autorul ajunge pornind de la ideile juristului austriac H.Kelsen potrivit căruia „un individ este obligat să se comporte într-un anumit fel dacă comportamentul contrar constituie condiția unui act coercitiv (ca sancțiune)” [10].

Răspunderea pentru încălcarea legislației electorale este considerată de către I.Guceac „instrument de drept public care asigură interesul poporului în calitatea acestuia de deținător inclusiv al suveranității naționale în procesul de realizare de către cetățeni a drepturilor electorale și a dreptului de participare la referendum” (p.197).

Este o concepție științifică argumentată pe care o împărtășim și noi. Anume această stare firească a fenomenului impune aplicarea sancțiunilor față de violatori, sancțiuni administrative, contravenționale, penale și, în final, invalidarea alegerilor în organul respectiv, în calitate de sancțiune a răspunderii constituționale.

Legitimitatea puterii de stat rezidă în autenticita-

tea voinței poporului ca unic titular al suveranității naționale. Această voință trebuie să fie exprimată în mod liber, fără niciun amestec din afară, indiferent de la ce subiect ar interveni.

Atunci când o asemenea imixtiune este depistată, trebuie să intervină răspunderea constituțională sub formă de invalidarea rezultatelor scrutinului cu numirea de noi alegeri în condițiile Codului electoral. Considerăm, în același timp, că subiecții vinovați de încălcarea legislației electorale trebuie să răspundă contravențional ori penal, în funcție de componența ilegalității stabilită fie în Codul RM cu privire la contravenții, fie în Codul penal.

Atrage după sine aceste forme de răspundere alegerilor. Punând la bază criteriul ramural al normelor care fundamentează răspunderea, autorul distinge trei forme de răspundere pentru încălcarea legislației electorale, și anume:

- 1) răspunderea constituțională (conform dreptului electoral);
- 2) răspunderea contravențională;
- 3) răspunderea penală [11].

Autorul, I.Guceac, dă o clasificare a răspunderii pentru încălcarea legislației electorale pornind de la subiecții încălcării, condițiile răspunderii și conținutul normativ al sancțiunii.

După subiecți

I. Așa răspunderea constituțională (conform dreptului electoral) după subiecți poate fi:

- „a) răspunderea juridică a organelor electorale;
- b) răspunderea juridică a candidaților, asociațiilor electorale și a altor subiecți de drept electoral” [12].

II. Răspunderea contravențională

- „a) răspunderea contravențională a persoanelor fizice;
- b) răspunderea contravențională a persoanelor juridice;
- c) răspunderea contravențională a subiecților speciali de drept contravențional (funcționari publici, membri ai organelor electorale, președinți ai organelor electorale” [13].

Punând la bază criteriul pericolului social al faptei ilicite, considerăm oportun următoarea ordine a răspunderii juridice pentru încălcarea legislației electorale:

- a) răspunderea constituțională;
- b) răspunderea contravențională.

În această ordine a clasificării, vom și expune esența diferitelor forme de răspundere juridică.

A. Răspunderea constituțională

Răspunderea constituțională cu implicarea organelor electorale.

Conform art.26, 28, 31, Codul electoral [14] organele electorale (Birourile electorale ale secțiilor de votare; Consiliile electorale de circumscripție; Comisia Electorală Centrală) răspund de întreg procesul electoral.

Iată de ce blocarea activităților lor periclitează întreg procesul electoral și, în același timp, blocarea exercitării dreptului electoral al alegătorului.

a. Răspunderea constituțională a organelor electorale

În conformitate cu art.20 Cod electoral, răspunderea membrilor Comisiei Electorale Centrale este sub formă de revocare din funcție. Cauzele intervenției revocării înaintate de către organele care au desemnat persoanele respective, precum și de către membrii Comisiei Electorale Centrale, sunt:

- a) fac parte din partide și din alte organizații social-politice care au desemnat candidați la funcțiile publice eligibile;
- b) participă la activități politice;
- c) fac declarații în favoarea sau defavoarea concurenților electorali;
- d) contribuie la activitățile pe care le desfășoară concurenții electorali, cu excepția exercitării atribuțiilor prevăzute de Codul electoral;
- e) comit fapte incompatibile cu calitatea pe care o au.

În acest context, vom remarca faptul că acțiunile prevăzute la subpunctele (a) și (c) țin nemijlocit de statutul membrului CEC și nu au tangență cu procesul electoral.

Apoi acțiunile stabilite în subpunctele b; c; d – țin nemijlocit de procesul electoral, fapt ce impune nu în-săși „revocarea”, dar și o sancțiune contravențională. Paralel concurentul electoral în favoarea căruia s-au întreprins aceste acțiuni trebuie avertizat sub riscul de a fi eliminat din cursa electorală, deoarece există o legătură causală între concurentul electoral și acțiunile membrului Comisiei Electorale Centrale.

Astfel se va asigura autenticitatea voinței poporului, iar sancțiunile se vor încadra plenar în răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale. Totodată, va spori și răspunderea concurenților electorali la funcțiile respective: Șef de stat; Parlament.

b. Răspunderea constituțională a candidaților, asociațiilor electorale și a altor subiecți de drept electoral

Răspunderea electorală a acestor subiecți este insuficient de bine determinată de Codul electoral (art.80).

Alegerile deputaților în Parlament

(1) Comisia Electorală Centrală în termen de 48 de ore de la totalizarea rezultatelor alegerilor prezintă Curții Constituționale pachetul de acte, precum și listele deputaților aleși și candidații supleanți.

(2) Primind actele respective Curtea Constituțională în termen de 10 zile le supune examinării privind legalitatea alegerilor. Ca rezultat Curtea Constituțională adoptă un aviz prin care a) confirmă sau b) infirmă rezultatele alegerilor.

Alegerile se încadrează în principiul legitimității atât timp cât exprimă voința autentică a poporului – corpului electoral.

a) Confirmarea rezultatelor alegerilor

În cazul avizului pozitiv, Curtea Constituțională validează mandatele deputaților aleși și confirmă listele candidaților supleanți. La rândul său, Comisia Electorală Centrală eliberează legitimații deputaților aleși.

b) Infirmarya rezultatelor alegerilor

Dacă Curtea Constituțională, în urma examinării materialelor prezentate de către Comisia Electorală Centrală, stabilește că în procesul alegerilor și/sau la numărarea voturilor au fost comise încălcări ale Codului electoral, care au influențat rezultatele votării și atribuirea mandatelor, alegerile sunt declarate nule.

Suntem în prezența asigurării legitimității exprimării voinței poporului.

Sancțiunea – invalidarea alegerilor și declararea lor nule.

Cine suportă sancțiunea?

Evident că nu alegătorii, corpul electoral. Atunci: organele electorale; ministerele, concurenții electorali, alți subiecți.

Ce sancțiuni se vor aplica? Invalidarea alegerilor și aplicarea sancțiunii penale sau, după caz, contravenționale subiecților de drept ce au comis fapta ilicită de încălcare a legislației electorale.

Stabilirea alegerilor Președintelui Republicii Moldova

Art.111 Codul electoral

În termen de 10 zile de la primirea actelor de la Comisia Electorală Centrală, Curtea Constituțională adoptă un aviz prin care ori a) confirmă ori b) infirmă legalitatea alegerilor.

a) Confirmarea legalității alegerilor

Art.112 Curtea Constituțională confirmă rezultatele alegerilor și validează alegerea Președintelui, adoptând o hotărâre în acest sens și care se publică imediat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

b) Infirmarya alegerilor Președintelui

Art.115. Dacă Curtea Constituțională, în procesul examinării actelor, stabilește că, în procesul alegerilor și/sau la numărarea voturilor au fost comise încălcări ale Codului electoral care au influențat rezultatele alegerilor, alegerile sunt declarate nule, prin hotărârea respectivă.

Referendumul republican privind demiterea Președintelui

Art.167. Comisia Electorală Centrală emite Curții Constituționale spre examinare actele referendumului. Curtea în termen de 10 zile va emite o hotărâre prin care a) confirmă sau b) infirmă rezultatele referendumului republican.

Art.168. Hotărârea adoptată prin referendum republican se publică într-o ediție specială a Moni-

torului Oficial al Republicii Moldova, care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial.

Art.172. Referendumul republican nul.

Curtea Constituțională declară nul referendumul republican dacă în timpul votării sau numărării voturilor au fost comise încălcări grave ale prevederilor Codului electoral, care au influențat rezultatele referendumului în întregime. Dar „încălcări grave” conținutul lor nu a stipulat.

Următoarele sunt faptele ilicite comise la încălcarea legislației electorale sancționate după Codul penal.

Răspunderea penală pentru încălcarea legislației electorale

Art.181 CP „Împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral sau împiedicarea activității organelor electorale”.

Două categorii de subiecți: a) alegătorul și b) organele electorale.

Alegătorul și numai el dă legitimitate procesului și rezultatelor votării în calitate de suveran. Din aceste considerente, împiedicarea exercitării dreptului electoral afectează voința autentică a obligațiilor.

Răspunderea penală reglementată de Codul penal ține de acțiuni ca: a) coruperea alegătorilor (art.181¹); b) finanțarea ilegală a partidelor politice, sau a companiilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale.

Articolul cuprinde trei domenii, și anume: a) finanțarea ilegală a partidelor – subiectul este extern, dar beneficiarul este partidul politic; b) ambele domenii țin nemijlocit de activitatea partidelor politice; c) Falsificarea rezultatelor votării (art.182).

Suntem în prezența a două categorii de subiecți:

a) persoana fizică care încalcă procedura de vot și deci poartă răspundere personal, fără a afecta situația concurentului electoral.

b) Organele electorale care falsifică rezultatele votării. În cazul dat, răspunderea penală o poartă organul electoral, cu impact asupra concurentului electoral. Aceasta deoarece ipotetic și concurentul electoral a contribuit prin reprezentantul său să falsifice rezultatele votării.

Răspunderea convențională – formă de răspundere juridică pentru încălcarea legislației electorale în următoarea ordine: a) răspunderea constituțională; b) răspunderea penală; c) răspunderea contravențională.

Literatura de specialitate dă diferite definiții noțiunii de răspundere contravențională. Scopul nostru nu constă în analiza acestor definiții, ci doar în mod generic a utiliza una din definiții.

Așa, într-o viziune, pe care o împărtășește și doctrinarul I.Guceac, răspunderea contravențională este

concepută ca „formă a răspunderii juridice ce constă în sancționarea persoanelor (fizice sau juridice) vinovate de încălcările dispozițiilor legale care prevăd și sancțiuni contravenționale” [15].

O altă definiție a contravenției o întâlnim în sfera reglementărilor normative. Așa art.79 din Codul Republicii Moldova cu privire la contravențiile administrative (CCA) stipulează că se consideră contravenție administrativă „fapta (acțiunea sau inacțiunea) ilicită ce atentează la personalitate, la drepturile și interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice la proprietate, la orânduirea de stat și la ordinea juridică, precum și alte fapte ilicite pentru care legislația prevede răspunderea administrativă” [16].

Ce ține de contravențiile administrative în domeniul procesului electoral, art.71 din Cod stabilește următoarele fapte ilicite:

a) nefurnizarea de către persoanele cu funcții de răspundere a datelor și materialelor solicitate de organele electorale, precum și neîndeplinirea hotărârilor acestora;

b) distrugerea, deteriorarea prin orice mod a listelor electorale sau a afișelor electorale;

c) organizarea de către persoanele cu funcții de răspundere a adunărilor electorale cu vânzarea și consumarea băuturilor alcoolice și neluarea unor măsuri pentru buna desfășurare a adunării respective;

d) înscrierea cu bună-știință în listele electorale a persoanelor care nu au drept de vot în conformitate cu Codul electoral, a unor persoane fizice sau înscrierea intenționată a unei persoane în mai multe liste, precum și refuzul nejustificat de a primi și soluționa contestațiile cu privire la operațiunile electorale;

e) acceptarea deliberată a persoanei de a fi înscrisă în mai multe liste de candidați;

f) neaducerea la cunoștință publică de către membrii organelor electorale a propunerilor de desemnare a candidaților;

g) folosirea fondurilor primite din străinătate sau nedeclararea publică;

h) împiedicarea accesului în localul de votare sau împiedicarea exercitării dreptului de vot în cazul persoanelor investite cu acest drept;

i) refuzul de a îndeplini dispozițiile președintelui biroului electoral al secției de votare privind asigurarea ordinii în localul de votare și pe teritoriul din preajma lui;

j) neînmânarea nejustificată a buletinului de vot alegătorului înscris în lista electorală sau înmânarea unei singure persoane a mai multor buletine decât este prevăzut de lege;

k) părăsirea nemotivată a localului de votare înainte de totalizarea rezultatelor alegerilor și semnarea procesului-verbal de către membrii biroului electoral al secției de votare;

l) continuarea agitației electorale în ziua votării și în cea precedentă ei;

m) scoaterea din localul secției de votare a buletinului de vot înmânat pentru votare;

n) falsificarea semnăturilor în listele de subscripție.

În cadrul acestor fapte ilicite doar lit. c), d) și h) atentează la principiul autenticității voinței poporului.

Dar aceste fapte ilicite se depistează în cadrul desfășurării procesului electoral, și sunt vizibile și urmează ca organele abilitate să sancționeze subiecții implicați.

Faptele ilicite: Codul electoral art.69 (1):

a) încălcarea legislației electorale;

b) împiedicarea exercitării libere a drepturilor electorale ale cetățenilor;

c) împiedicarea activității organelor electorale;

B. Sancțiuni complementară – lipsirea alocațiilor de la bugetul de stat

Tipurile de sancțiuni: a) avertisment și b) anularea înregistrării.

a) Sancțiunile pentru încălcarea legislației electorale în formă de avertisment se aplică prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale în cazul oricărei alegeri, iar în cazul alegerilor locale prin hotărârea consiliilor electorale de circumscripție.

Avertismentul repetat este urmat de sancțiunea implementară. Așa conform alin.(3^a) în cazul aplicării repetate a avertismentului în cursul unei perioade electorale pentru încălcări privind finanțarea campaniei electorale, CEC aplică partidelor politice înregistrate în calitate de concurenți electorali sancțiunea sub formă de lipsire de alocații de la bugetul de stat pentru o perioadă de la 6 luni până la un an.

b) *Anularea înregistrării.* Această formă de sancțiune se aplică la solicitarea a. Comisiei Electorale Centrale în toate cazurile, iar în cazul alegerilor locale și la solicitarea b. Consiliului electoral de circumscripție. În ambele ipostaze, anularea înregistrării în calitate de concurent electoral se face prin hotărâre judecătorească definitivă.

Pentru adoptarea hotărârii respective, instanța de judecată trebuie să constate una din următoarele circumstanțe:

a) folosirea de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea cheltuielilor peste plafonul mijloacelor din fondul electoral. Aceste circumstanțe au suport juridic de sine stătător;

b) utilizarea de către concurentul electoral a mijloacelor financiare străine;

c) nesuspendarea din funcție de către candidatul care are această obligație. Procedura este următoarea: a. se anulează înregistrarea candidatului independent; b. din lista concurentului electoral (partid, bloc electoral) se exclude candidatul respectiv;

d) implicarea sub orice formă în acțiuni de agitație electorală a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova (acțiune interzisă prin art.47 alin.(2)² din Codul electoral).

În cazurile menționate, CEC sau Consiliul electoral de circumscripție adresează o cerere de anulare a înregistrării concurentului electoral, adoptând o hotărâre în acest sens Curții de Apel Chișinău, în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale, sau instanței de judecată în a cărei rază teritorială se află consiliul electoral respectiv.

Pentru adoptarea hotărârii de excludere a concurentului electoral, instanța are la dispoziție până la 5 zile, dar nu trebuie să depășească ziua anterioară alegerilor.

Evident că stabilirea fraudelor de încălcare a legislației electorale se face prin intermediul contenciosului electoral. În viziunea doctrinarului Gh.Iancu, acesta reprezintă „o instituție juridică de drept constituțional care cuprinde norme juridice ce reglementează procedura formulării și soluționării tuturor cererilor prin care se invocă încălcările regulilor referitoare la organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare și prezidențiale” [17].

Această opinie o împărtășește și doctrinarul V.Popa [18], care, la rândul său, nu împărtășește ideea „clasificării contenciosului electoral în contencios electoral constituțional și administrativ” [19].

Concluzii

Procesul electoral este unicul mecanism juridico-statal și democratic de delegare a exercițiului suveranității naționale prin reprezentare organelor eligibile (Parlament, Șef de stat). Această delegare are la bază exprimarea voinței poporului ca bază a puterii de stat.

Numai autenticitatea voinței poporului exprimată prin alegeri libere a organelor eligibile asigură legitimitatea activităților și a actelor adoptate.

Pentru asigurarea legitimității puterii de stat, această voință trebuie să se bazeze pe autenticitate, adică liber exprimată fără vreun amestec din exterior, în baza votului universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

În asemenea circumstanțe, ne aflăm în prezența principiului autenticității exprimării voinței poporului, ceea ce presupune crearea condițiilor pentru a exclude manipularea, coruperea alegătorilor sau falsificarea rezultatelor votării.

Această realitate ne permite să tragem următoarele concluzii:

1. În funcție de etapa la care au fost depistate încălcări ale legislației electorale, organele abilitate trebuie să aplice sancțiuni asupra făptașilor. Dacă încălcările au fost depistate în procesul electoral, contenciosul electoral, cu echipa lui, urmează a fi

exclus din cursa electorală. Iar dacă încălcările și falsificările au fost depistate după alegeri, alegerile trebuie invalidate. Doar așa se va asigura principiul autenticității voinței poporului în calitate de bază a puterii de stat.

2. Identificăm că mecanismul juridico-statal de exercitare a suveranității prin reprezentare este reglementat direct în Constituție: art.2 alin.(1); art.38 alin.(1) concomitent cu dreptul fundamental exclusiv politic. Apoi se impune obiectiv și reglementarea constituțională a răspunderii pentru încălcarea normelor dreptului electoral. Așa se argumentează răspunderea constituțională.

3. Neaplicarea sancțiunii sub formă de invalidare a alegerilor, ca răspundere constituțională, pentru încălcările legislației electorale afectează autenticitatea voinței poporului ca bază a puterii de stat și, respectiv, atrage după sine legitimitatea organelor etatice și a actelor lor.

4. Invalidarea alegerilor nu scutește făptașul acțiunilor (inațiunilor) ilicite de răspunderea penală sau constituțională, în funcție de încadrarea faptei în circumstanța respectivă.

O atare abordare poartă și un caracter de sporire a responsabilității atât a alegătorului, cât și a concurenților electorali.

Propuneri

Asigurarea unui proces electoral onest și autentic este condiția edificării unui stat de drept și democratic bazat pe principiile unanim recunoscute, inclusiv al legitimității și autenticității exprimării voinței poporului în calitate de bază a puterii de stat.

Asigurarea implementării în practică a acestor principii presupune crearea mecanismului statal, inclusiv la nivel de reglementări normative. În acest context, venim cu proiect de *lege ferenda* privind asigurarea principiului autenticității voinței poporului.

Constituția în art.135 alin.(1) lit. d) și e) prevede doar „confirmarea” rezultatelor scrutinului, dar nu și invalidarea stipulată doar în Codul electoral. Considerăm oportun din punct de vedere constituțional de a completa pct. d) și e) după cuvântul „confirmă” cu „infirmă”, „sau după caz infirmă” și mai departe după text.

Așa presupunem art. ___ în Codul electoral cu următorul titlu „Răspunderea constituțională pentru încălcarea legislației electorale” cu următorul conținut:

„(1) În cazul depistării încălcării legislației electorale în procesul electoral, Comisia Electorală exclude concurentul electoral implicat din cursa electorală.

(2) În cazul depistării încălcărilor electorale după încheierea procesului electoral sau depistarea falsifi-

cării rezultatelor votării, Comisia Electorală Centrală sau Curtea Constituțională invalidează rezultatele scrutinului.

(3) În caz de invalidare se organizează noi alegeri, conform prevederilor Codului electoral, organul rezultatele căruia au fost invalidate”.

Referințe:

1. MURARU I., TĂNĂSESCU, E.-S. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a 14-a, vol.II. București: Ch. Beck, 2013, p.139.
2. IANCU, Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2007. 438 p.; POPA, V. *Drept public*. Chișinău, 1938, p. 224.
3. POPA, V. *Op.cit.*, p.228.
4. GUCEAC, I. *Drept electoral*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.197-299.
5. ARSENI, Al. Onestitatea alegerilor – principiu edificator al legitimității puterii de stat prin reprezentare. În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.8, p.3-10 inclusiv.
6. Hotărârea Curții Constituționale privind confirmarea rezultatelor alegerilor și validarea mandatului de

președinte al Republicii Moldova nr.34 din 13 decembrie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.2-8 (5925-5931) din 6 ianuarie 2017, art.2.

7. POPA, V. *Drept public*, p.2004.
8. COSTACHI, Gh. *Direcțiile principale ale edificării statului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009, p.279.
9. GUCEAC, I. *Drept electoral*, p.195.
10. KELSEN, H. *Doctrina pură a dreptului*. București, 2000, p.155.
11. GUCEAC, I. *Drept electoral*, p.198.
12. *Ibidem*.
13. *Ibidem*.
14. Codul electoral al Republicii Moldova nr.1381-XIII din 21.11.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.81 din 08.12.1997, art. 133.
15. ȚICLEA, A. *Reglementarea contravențiilor*. București: Lumina Lex, 2003, p.6; GUCEAC, I. *Drept electoral*, p.201.
16. CCA.
17. IANCU, Gh. *Drept constituțional și instituții politice*, p.440.
18. POPA, V. *Drept public*, p.222.
19. *Ibidem*, p.223.

Prezentat la 03.09.2018